

tev, da so od časa do časa kočo očistili odpadkov, ki so se v njej nabirali. Žal bi vodilo predaleč, če bi hoteli poleg teh in še drugih podrobnosti navesti tudi argumentacijo za posamezne ugotovitve in jo kritično pretresti. Zato naj sledi le nekaj splošnih pripomb.

Avtor v uvodu le omenja, da so v jami že bila izkopavanja, kaj in koliko je bilo odkopano, pa ne pove. Objavljeni shematični podolžni prerez jame kaže sedimente iz würma II kot najmlajše. Najbrž gre za francosko oznako, manjkata torej po srednjeevropski shemi interstadial in končni del würma. Kako je bil profil rekonstruiran in zakaj spada plast z ostanki kočje prav v riss III, ni razloženo, kar močno moti. Druge raziskave (favne, flore itd.) ne poskušajo te datacije potrditi, ampak jo nasprotno jemljejo kot dejstvo in na tej podlagi ugotavljajo, kakšne so bile razmere v rissu III. Objavljene slike artefaktov niso najbolj prepričljive za dodelitev k acheulénu, zlasti po ugotovitvi, da ni bil odkrit noben pestnjak. Hipoteza o prekritju s kožami seveda predpostavlja šivanje kož, čeprav še tako primitivno, ki smo ga doslej na podlagi najdb šil, vbadal in igel, ki jih prej skoraj ni, pripisovali šele mlajšemu paleolitiku.

Neka prejšnja publikacija, ki je nekajkrat omenjena, bi morda razpršila dvome, toda je žal nimamo. Ne glede na pomanjkljivosti naše biblioteke bi morala biti monografska publikacija popolnejša.

Paleolitsko problematiko večkrat poskušajo reševati s primerjavo z današnjimi primitivci. V zaključku Jean Piveteau ugotavlja, da je taka primerjava napačna, saj neumestno vsiljuje paleolitskemu človeku socialno strukturo in način življenja. Današnji primitivci namreč niso predniki človeštva, ampak le njihov sklerotični in ostareli ostanek.

M. Brodar

Peredneazijskij Sbornik. Dešifrovka i interpretacija pismenosti drevnego vostoka. (AKADEMIJA NAUK SSSR, Institut narodov Aziji). Izdajateljstvo »Nauka«, Moskva 1966. Strani 176 in 318.

Marljivi sovjetski filologi orientalisti so objavili v tem zborniku pet manjših razprav z raznih področij raziskovanja Starega Vzhoda.

A. A. Vaiman, *O dešifriranju protosumerske pisave* (začasno poročilo). Vaiman poroča o prizadevanju, da bi prodrli v smisel tekstov napisanih s prototipom klinopisa — piktografsko pisavo. Večino doslej najdenih takih tekstov stá objavila Langdon in Falkenstein, nekaj ploščic iz Eremitaža Djakonov, nekaj ploščic iz Prednjeazijskega muzeja v Berlinu pa je še neobjavljenih. V veliki večini so teksti z gospodarsko vsebino.

V drugem poglavju govori Vaiman o glavnih nalogah in metodah: o identificiranju nekaterih znakov kot variantah enega znaka, posebej za znake zgodnjega obdobja (Uruk IV) in poznejšega obdobja (Uruk III/II in Jemdet Nasr), o identificiranju zgodnjih oblik piktogramov s poznejšimi in sestavi splošnega spiska znakov iz obeh obdobj, o identificiranju piktogramov s klinopisnimi znaki, ki so se razvili iz njih (na podlagi podrobnosti piktogramov z najstarejšimi klinopisnimi znaki, tudi ob uporabi biskript), o prevodu delov in celih tekstov (končni cilj!), o približni interpretaciji posameznih znakov in skupin, delov in celotnih tekstov in o določitvi jezika tekstov. Po Thureau-Danginu naj bi piktografsko pisavo iznašlo drugo ljudstvo kot Sumerci. Toda identičnost homonimov v piktografskih tekstih s sumerskimi homonimi naj bi bil dokaz, da so piktografski teksti sumerski. To sicer ni važno za dešifriranje same pisave, pač pa za zgodovino Sumercev.

V tretjem poglavju navaja Vaiman začasne rezultate: Falkenstein in Langdon sta uvrstila na seznam približno 1090 različnih piktogramov za obe obdobji, identifikacija variant pa dopušča zmanjšanje na 800 znakov. F. in L. sta identificirala približno 170 piktogramov s klinopisnimi znaki, avtor je povečal to število za nadaljnjih 80 znakov.

Falkenstein ni v celoti prevedel nobenega teksta, so pa njegovi izsledki zelo pomembni za nadaljnje dešifriranje. Avtorju se je posrečilo razrešiti večino piktogramov, identificiranih s klinopisnimi znaki, in celo 10 znakov, ki

so jih nehali uporabljati pred razvojem klinopisne pisave. Tako je sedaj mo-
goče prevesti 70—100 piktografskih tekstov.

S pomočjo piktograma TUG.DI in drugih kombinacij s TUG se je avtor-
ju posrečilo sestaviti znaten seznam poklicnih oznak.

V piktografskih tekstih so zdaj znane štiri dvojice homonimov: TI (strela
in žviljenje, po Falkensteinu), GIG »črn« in GIG »pšenica«, GI »trst« in
»vrniti«, MAŠ »deliti« in »gazela«. To dokazuje, da so piktografske tekste pi-
sali Sumerci.

V četrtem poglavju govori Vaiman o socialni strukturi v Sumerju v 4.
tisočletju, piktografski teksti pa so pomembni tudi za najzgodnejše poljedel-
stvo, živinorejo, obrt, začetke matematike itd. Važno je tudi proučevanje pi-
save kot edinstvenega primera čisto ideopiktografskega zapisa izražene misli.

V zadnjem poglavju govori Vaiman o možnostih nadaljnega dešifriranja,
o pripravi kompletne izdaje protosumerskih piktografskih tekstov, kjer bo
možno del objaviti tudi že v transkripciji in prevodu. Svoje začasno poročilo
zaključuje s primeri identificiranja posameznih znakov, pa tudi s transkripcijo
in prevodom daljšega teksta.

I. T. Kaneva, *Spregatev sumerskega glagola* (na podlagi junaško-
opskih tekstov). V raziskovanju sumerskega jezika, ki gotovo spada med naj-
zanimivejše jezike Stare Prednje Azije, je še danes mnogo nejasnih in spor-
nih točk. Mednje sodi tudi sumerski glagol, ki mu je v zborniku posvečena
najdaljša razprava (80 strani).

Za sumerski glagol so značilni predvsem številni prefiksi. Pred korenem
lahko stoji šest različnih vrst prefiksov, vrstni red pa je točno določen. Za
glagolskim korenem stojita dva sufiksa: -e (d), katerega pomen še ni povsem
pojasnjen, verjetno je označeval nedovršenost dejanja, drugo mesto pa je za-
vezal kazalnik subjekta ali neposrednega objekta.

V začetku razprave Kaneva omenja pomembnejše sumerologe, ki so se
ukvarjali tudi s sumerskim glagolom. Prvi pomembnejši raziskovalec sumer-
skega jezika je bil F. Thureau-Dangin, ki je leta 1907 izdal *Sumerske in akad-
ske kraljevske napise*. Leta 1914 je F. Delitzsch izdal slovnico sumerskega je-
zika, v kateri razlikuje dva časa oziroma vida, ki bi ju lahko imenovali pra-
eteritum in praesens. Čez devet let je izdal A. Poebel *Osnove sumerske
slovnice*. Poebel je med prvimi ugotovil, da je za sumerski jezik značilna
formalna različnost med prehodnimi in neprehodnimi glagoli; da imajo razli-
čno sprego v preteritu. Falkenstein je v svojih razpravah bil nekoliko
drugačnega mnenja. S sumerskim glagolom so se ukvarjali tudi učenjaki:
Deimel, Sollberger, Jestin, Salonen, Siro, Edzard, Christian, ki so prispevali
pomembne deleže k precej zapletenemu vprašanju.

Pri svojem proučevanju sumerskega glagola je Kaneva uporabljala pri-
mere iz herojskoopskih pesmi, ki jih je s transkripcijo, prevodom in komentar-
jem izdal sumerolog Kramer: 1. Gilgameš in drevo huluppu, 2. Gilgameševa
smrt, 3. Gilgameš in Dežela življenja, 4. Gilgameš in Agga, 5. Enmerkar in
gospodar Aratte.

Kontekst kaže, da je v epskem jeziku obstajala razlika med sprego pre-
hodnih in neprehodnih glagolov, kar je v skladu s teorijo Poebela in Falken-
steina ter v nasprotju z Jestinom, Sollbergerjem ter Christianom. Neprehodni
glagoli so imeli enako spregatev za praesens-futurum in praeteritum. Primeri
iz epike so potrdili teorijo Poebela in Falkensteina, po kateri se prehodni gla-
goli v nedovršenem vidu (praesens-futurum) spregajo drugače kot v dovršenem
(praeteritum).

Primeri iz epike so precej pripomogli tudi k rešitvi problema o izražanju
objekta v prehodnih glagolskih oblikah.

V svoji razpravi je zbrala Kaneva lepo število primerov za posamezne
glagolske oblike, na podlagi katerih je sestavila pregledne tabele.

I. M. Dunajevskaja, *Leningrajski fragment hetitskega hieroglif-
skega napisa (CIH XXIII C)*. Že leta 1893, še pred rojstvom hetitologije, je bil
v Parizu objavljen precej nepopoln prepis hetitskega hieroglifskega napisa
na črnem bazaltu.

Do pred kratkim so domnevali, da je fragment, ki so ga sprva hranili v turškem mestu Maraš, izgubljen, vendar so ga znova odkrili v leningrajskem Eremitažu.

Fragment osebuje 33 znakov v dveh vrstah, ki se berejo po sistemu »bustrofedon«. Nekaj znakov je poškodovanih. Hetitologi si niso edini v transkripciji, prevod prve vrstice, ki je bolje ohranjena, pa bi se lahko glasil: »...srd je bil (adjektiv) bratom in sestram napovedan«.

A. G. Perihanjan, *O izvoru armenske pisave*. Avtor je razpravo posvetil 1600-letnemu jubileju Mesropa Maštoca, ki ga ima armenska zgodovinska tradicija za izumitelja armenske pisave. Analiza znakov armenskega alfabeta kaže, da ni bilo dolgotrajnega razvojnega procesa, ampak da je nastal proti koncu 4. stoletja po grških fonetičnih principih in razvrstitvi fonemov, vzorec za znake pa je bila severnomezopotamska varianta aramejske pisave, ki so jo v Armeniji uporabljali v predkrščanskem obdobju. Tesno sorodstvo v vseh glavnih potezah kažeta tudi georgijski in albanski alfabet. Razpravo dopolnjuje pet primerjalnih tabel.

I. M. Djakonov in V. A. Livšic, *Nove najdbe dokumentov v stari Nisi*. Do leta 1957 je partski arhiv iz Stare Nise štel že prek 2100 ostrakov, od katerih jih večina izvira od izkopavanj vinskih skladišč utrdbe Mihrdatkr. Tako nam je znano marsikaj o vinogradništvu in vinskem gospodarstvu v Stari Nisi.

V poznejših izkopavanjih v letih 1959—1961 so severno od vinskih skladišč našli skoraj 500 celih ostrakov in delov, poleg velikega števila črepinj. Na njih so se zvrstile skoraj vse vrste napisov, ki so bile znane že od prej. Ponekod so zanimivi dostavki o času in načinu shranjevanja vina. Med novimi najdbami so tudi obrzci, značilni za štirideseta, petdeseta leta arsakidskega obdobja, pojem »satrap« pa je v partskih časih verjetno pomenil »upravnika manjšega ozemlja«.

Avtorja sta uvrstila v razpravo nekaj transkripcij in prevodov zanimivejših tekstov. Iz nekega takega teksta, ki govori o skladiščenju vina, dobimo dragocene podatke za termine partskega koledarja, drug zanimiv tekst govori o oskrbovanju s hrano delavcev v skladiščih.

V prilogi so poleg fotografij in avtografij leningrajskega fragmenta hetitskega hieroglifskega napisa še številne fotografije in avtografije zanimivejših ostankov iz Stare Nise.

F. Milavec

G. Alföldy, *Die Hilfstruppen der römischen Provinz Germania inferior*. Epigraphische Studien 6, 1968, 238 str.; izdajata Landschaftsverband Rheinland in Rheinisches Landesmuseum, Bonn.

Izredno pospešena delavnost porenškega deželskega muzeja v Bonnu na področju epigrafike se najbolj kaže v načrtnem izhajanju novega glasila ES, ki prinaša poleg zbirnih številčk z mnogimi prispevki tudi samostojne monografije s tega področja. Taki vrsti obdelave je posvečen tudi šesti zvezek, v katerem obravnava G. Alföldy pomožne enote v rimski provinci Germania inferior.

Čeprav so obstajala izčrpna preddela Ritterlinga, Steina, Krafta in drugih o rimskem vojaštvu v Porenju, pa je šele načrtna analiza vseh pogledov na sestav, razpored, taktiko, vodstveni kader in vlogo pomožnih enot pri zgodovini province Germ. inf. pokazala, kako velike so bile vrzeli v našem dosedanjem poznavanju. Pri tem je bilo delo G. Alföldyja še posebno težko, ker so — v nasprotju do drugih provinc — na obravnavanem področju našli doslej le 3 vojaške diplome, ki naštevajo enote iz flavijskega obdobja in časa Antonina Pija. Tudi napisi sami so le v manjši meri uporabni, ker so časovno in geografsko neprimerno razvrščeni. Tretji razlog, da so ravno pomožne enote slabo proučene, tiči tudi v tem, da je na področju te province le malo raziskanih in odkopanih taborišč.

V pregledu enot je za nas pomembnih več enot iz naših krajev, tako cohors I in II Breucorum, ale Noricorum, cohors III Dalmatorum pia fidelis,